

Isblomst

Isblomst

t i l e g n e t J o h a n K a a v e n

*Var stilla, var tyst och vänta,
venta på vilddjuret, venta på varslet som kommer,
venta på underet, venta på undergongen som kommer,
när tiden har mist sin sälla.*

Gunnar Ekelöf

HISTORIEN I HISTORIEN

AV TEATERSJEF JOHN S. KRISTENSEN

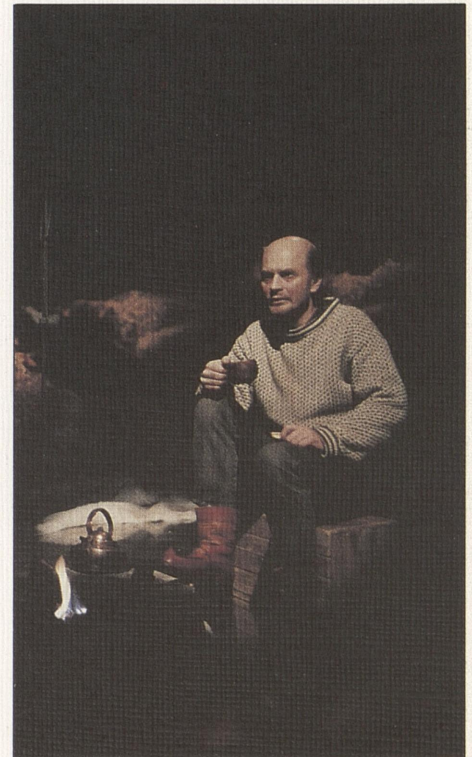
Isblomst

De siste årene har vi på Hålogaland Teater gått til kildene i landsdelens historie for å hente næring, inspirasjon, forståelse og kunnskap. Noen intellektuelle mener slikt er reaksjonært. Jeg mener historien hjelper oss å forstå noe av livet her og nå. Den kan til og med si noe om hva som kan skje i fremtiden.

Det er etter hvert et meget omfangsrikt materiale som foreligger. Om ressurskriser, klimatiske svingninger, økologiske kriser, revolusjoner og kriger. Om mennesker som levde/lever i sentrum eller utkanten av begivenhetene. Om deg og meg. Mange forfattere har gått inn i denne materien, og Knut Hamsun er vår landsdels mest kjente foreløpig. Ganske få har vel hørt om Richard Bergh som har levd en menneskealder i Finnmark, og som har viet sitt liv til å samle

stoff om noaiden Johan Kaaven. Han har gjort et svært viktig arbeid for vår landsdel gjennom sin innsats, og vi er ham stor takk skyldig.

I det historiske materiale finner vi gjerne de store linjer i utviklingen. Bak linjene finner vi detaljene, skjebnene og personene. Dette er en skattekiste. Det er vel ikke for ingenting at både norske filmer og fjernsynsserier har hentet materiale fra vår landsdel til flere av sine storsatsninger de siste årene. Hålogaland Teater har gjort det samme, og vi vil fortsette dette arbeidet. For teatret er det svært viktig at våre dramatikere også gjør det. Finner en historie i historien. På Hålogaland Teater er vi svært glad for at en av våre beste dramatikere i dag, Terje Nordby, har gjort det. Så får vi bare håpe det blir til stor glede for vårt publikum.

John S. Kristensen

TROLLMANNEN OG VI ANDRE

AV TERJE NORDBY

Isblomst

Urpremiere! Hva tente gnisten?

Første gang jeg møtte en trollmann var en vinterkveld i Nord-Odal, Norge for nesten tredve år siden. En hes, raspende stemme fra Texas sang med en hes, raspende gitar som komp. Jeg fikk besøk av trollmannen Bob Dylan - ikke in persona - men i et radioprogram på NRK, der han

ble presentert som det merkeligste av det merkelige, men entusiastisk og begeistret av pionerene Klaus Hagerup og Gunnar Bull-Gundersen. Aldri før hadde jeg opplevd en stemme som inneholdt fortvilelsen til en hel generasjon, en gitar som inneholdt et helt nytt opprør, som sa: Atomtrusselen fra øst og vest er kanskje ikke så uavvendelig likevel, ydmykelsen av de fargede, lidelse, sult og krig er kanskje ikke uungåelig, for det går an å spille og synge om det hele. Og så sang han "A hard rain's gonna fall" skrevet under Cuba-krisen da de fleste av oss trodde vi ville bli offer for massedøden. Han trodde han ikke klarte å skrive flere sanger, så hver av linjene i sangen representerer en hel sang:

Og hva har du sett, min blåøyde sønn -

ja, hva har du sett, min kjæreste venn?

Jeg så en nyfødt unge midt blant ulver

Jeg så en vei med diamanter og ingen som gikk der

Jeg så ei svart grein og den dryppet det blod av

Jeg så et rom fullt av menn med blødende hammere

Jeg så en hvit stige ned til dypet av vannet
Titusen skulle tale, men tungene var lamme
Jeg så geværer og kniver i småbarnas hender
og det blir et hardt, blir et hardt, blir et hardt, blir et hardt,
det blir et hardt regn som kommer til å falle

(Egen oversettelse)

Denne lyrikken her var en sensasjon. Denne sangen og musikken gjorde ikke bare at hundrevis av unge menn og kvinner tok frem gitaren og begynte å synge helt nye slags sanger, men mange forandret også holdningene sine, livene sine. For bak Dylans sangstemme, gitar og lyrikk lød: Ingenting er slik du tror det er. Du kan få til hva du vil. Mirakler er mulig. "Radikal" ble det hetende etterhvert.

Seinere fikk vi hippier og m-l-ere og s-v-ere og anarkister og beatpoeter og stuntpoeter og kulturradikalere, og etter noen år var det hele slutt. Men ingenting ble noengang det samme.

Nåja, det er klart det også er

andre og mer omfattende årsaker til den radikale bevegelsen i seksti og søttiårene enn Bob Dylan. Men for noen av oss er det ikke det. For noen hundre tusen av oss er det rett og slett Bob Dylan. Han var en trollmann. Han forandret alt.

En trollmann er et menneske som i kraft av sine spesielle evner kan forandre ditt liv.

I 1989 satt jeg i Trondheim, Norge og lette etter historier til et fortellerteaterprosjekt (som etterhvert ble til "Marias Evangelium"). Jeg hadde av forskjellige grunner ikke klart å arbeide med teater på en stund. Midt inne i den folkloristiske litteraturen kom jeg over Richard Berghs optegnelser over trollmannen Johan Kaaven. Jeg skrev og noterte. Her var legender, sagn, faktiske opplysninger og sprenglærde som hadde gitt et nøkternt syn på fenomenet. Kort tid senere kom "Mannen som stoppet hurtigruta", selvfølgelig den også av Bergh, med kommentarer av Erik Henning Edvardsen. Her står i grunnen alt som overhode kan vites om Kaaven, vandrehistorier, slektingers beretninger og f.eks. prost Jens Otterbechs nedtegnelse, som på en prosaisk måte oppsummerer grunnlaget for Kaavens virksomhet på denne måten:

"Kaaven ble født i Talvik i Finnmarken i 1834 og døde 23. juni 1918 i Billefjord i Kistrand.

Begge hans foreldre var norske, men hans hustru var finsk. Han hadde ni barn, 3 sønner og 6 døtre. Han flyttet til Kistrand ca. 1860. Omtrent fra samme tid og til sin død optrådte han som lege. Det var en gang en som spurte ham hvorfra han hadde fått sin dyktighet som lege. Da svarte han: "Noe har jeg lært av andre, noe har jeg selv tenkt ut, og noe er meg medfødt". Dette er sikkert en meget nøktern selvbedømmelse."

Så fins historiene om hvordan han fanger tyver, ja, endog får dem til å oppsøke seg uten å be om det. Han må ha hatt en detektivkyndighet på Sherlock Holmes nivå og en uhyre sjelden "psykologisk innsikt" som vi kaller det i dag. Og her er historier om helbredelse ved håndspåleggelse og urter dypet i brennevin. Det var tre sykdomsarter han med særlig hell behandlet:

1) Utslettsykdommer

(dog ikke alle)

2) Leddfeil og gikt

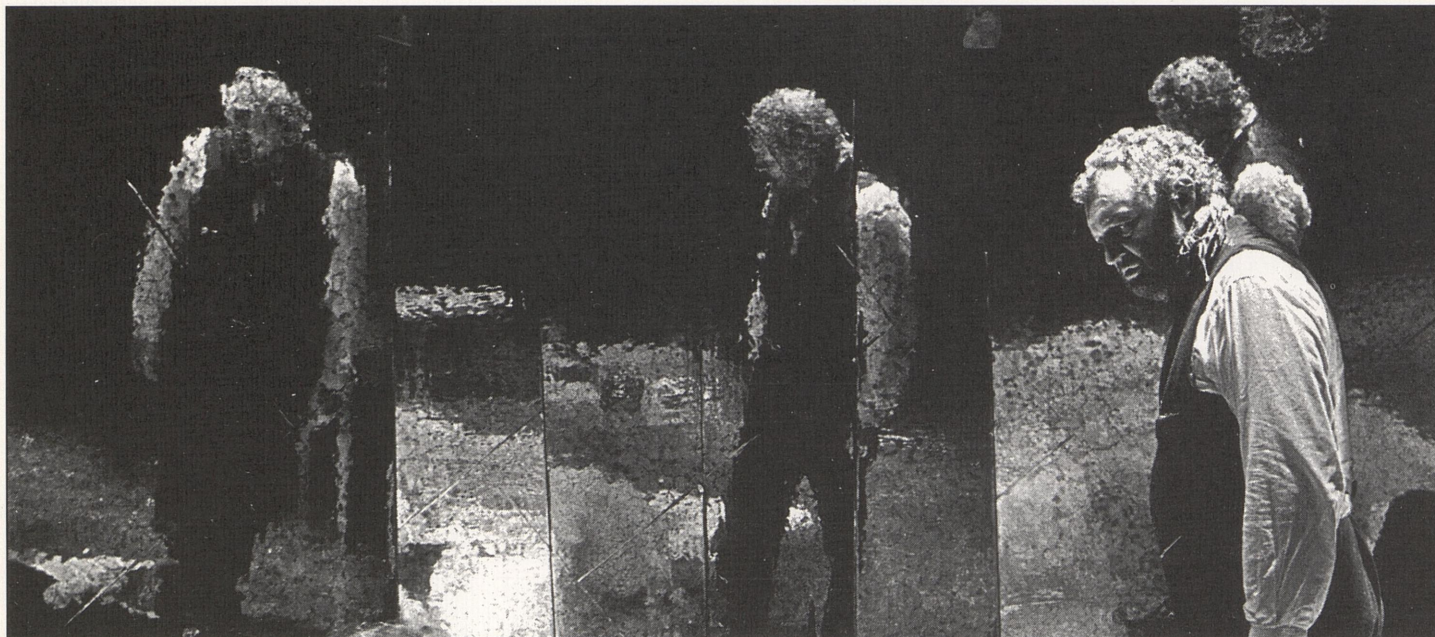
3) Nervesykdommer

Derunder også liggesyke for dødstrette, utslitte, angstfylte husmødre.

TROLLMANNEN OG VI ANDRE

AV TERJE NORDBY

Isblomst

Alt dette er interessant. Men det viktigste for meg var at jeg ble fullstendig besatt av mannen, som jeg 25 år tidligere var blitt besatt av Bob Dylan.

Man kan studere og analysere Kaaven. Men ingen som gjør det oppriktig kommer utenom det viktigste: Han var en trollmann. Han kunne utrette mirakler. Noen av disse miraklene kan "forklares" med vår virkelighetsforståelse. Andre kan det ikke. Det er med dette som med de mest

fundamentale eksistensielle spørsmål: De viktigste får vi aldri svar på.

En trollmann har en kontakt med det onde som andre ikke har. Derfor klarer han å skrive sanger om ondskapen i verden som gjør at andre får lyst til å slåss mot den, fordi den ikke flyktes fra, men erkjennes. Derfor klarer han å drive ut det onde.

Jeg kunne ikke klare å legge fra meg stoffet om noaiden fra

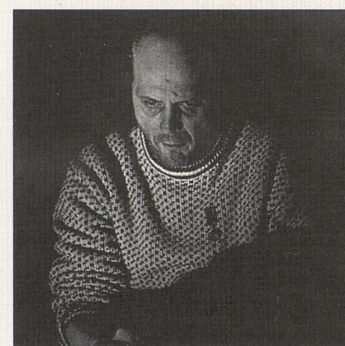
Porsanger. Han begynte å leve sitt eget liv ett eller annet sted inne i meg og inspirerte til det som til slutt ble stykket "Isblomst".

Nå handler ikke "Isblomst" om Kaaven. Å skrive et biografisk drama om mannen som stoppet hurtigruta ville være en gebrekkelig umulighet på lik linje med å lage en serie om Jesu liv i fire episoder produsert av NRK Drama. "Isblomst" er en fullstendig oppdiktet historie. Likevel er Kaaven og miljøet på

hans tid tilstede som den viktigste historiske bakgrunnskilden. Tilstede er faktisk Bob Dylan også, men det forlanger jeg ikke at noen skal tro. Noen får tro hva han vil.

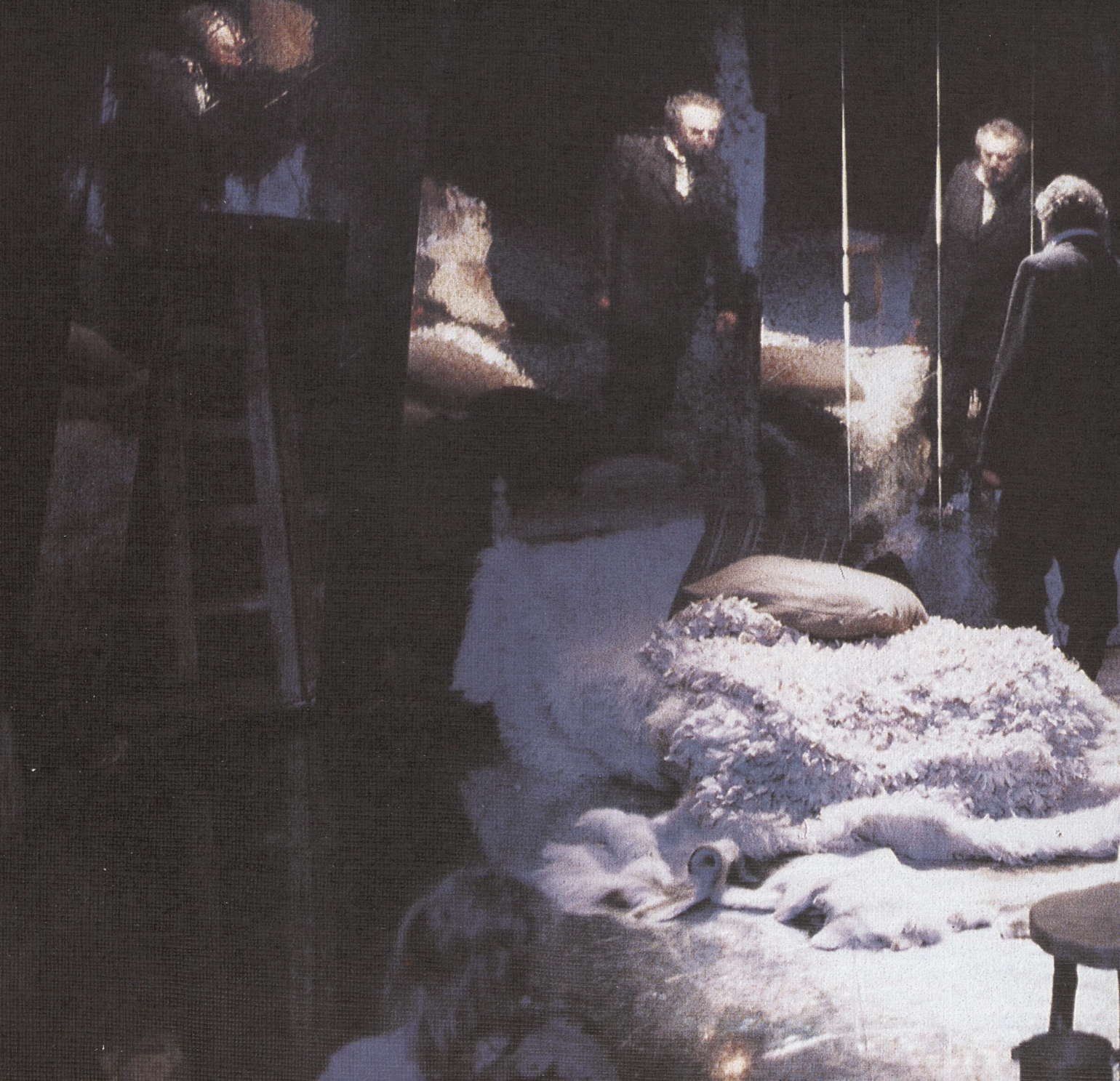
Vi tror ikke på trollmenn i dag. Vi tror på psykiatere, leger, økonomer og fysikere, i noen mindre grad på politikere, prester og astrologer. Men først og fremst tror vi på det sunne alminnelige mennesket, som skal kultiveres til å bli en vinnertype for landet og være passelig opptatt av alt, inkludert sine såkalte "røtter", en omskriving for en liten, men kommersiell del av historien, som Kristin og Håkon og vestlandslefse. Får vi problemer, må vi gjennom

terapi for igjen å bli sunne og alminnelige og så kanskje utvikle oss til vinnertyper igjen. Noen bukker jo alltid under, men det er fordi de ikke er så sunne og alminnelige som vi vil ha det til. Sett at vi alle sammen er temmelig usunne og ualminnelige, og at det nettopp er det sære og spesifikke og usunne og ualminnelige ved oss som gjør oss til det utrolige mennesket vi er, at trollet og skaperen er nært beslektet. At døden er vår bror.

Ja, jeg tror det bor en trollmann i oss alle. Og først når vi erkjenner det, og får tak i angsten vår og vrir den rundt, da kan miraklenes tid endelig begynne.

Oslo 4. januar 1994

Isblomst

MANUS **TERJE NORDBY**
NORDNORSK DIALEKT **JOHN GUSTAVSEN**

INSTRUKTOR **THEA STABELL**
SCENOGRAF **JOHN-KRISTIAN ALSAKER**
KOMPONIST **CHRISTIAN EGGEN**

MEDVIRKENDE

TROLLMANNEN **BERNHARD RAMSTAD**
JOHANNA ISAKSEN **GURI JOHNSON**
ANDREAS ISAKSEN **JOHN SIGURD KRISTENSEN**

TEKNISK PRODUKSJON

INSPISJENT **Knut Skoglund**
SETTEFOR **Bente Sandal Aasen**
LYSMEISTER **JON H. PAULSEN**
LYSTEKNIKER **Reidar Richardsen**
SCENEMEISTER OG SNEKKER **Borge Kvaal**
SCENETEKNIKER **JON KRISTIAN HANSEN**
SMÅDARBELDER **FINN NORDBYE**
SYSTEM **LIV HENRIKSEN**
OG **Greta Espejord Jensen**
SMINKL OG HÅR **ANNE BRITT DAMMAN**
REKVISITTEMAKERE **CHRISTINA SKALEGARD**
OG **DONNA BARRIER**
REKVISITOR **METTE MARITH ASPVÅG**
PRODUKSJONSSJEF **PELLE GUSTAVSEN**

FOTO **OLA ROE**

PLAKAT **FRANS WIDERBERG**

PLAKATFOTO **THOMAS WIDERBERG**

PROGRAMREDAKTOR **JENS HARALD EILERTSEN**

ANSVARLIG UTGIVER **JOHN SIGURD KRISTENSEN**

KONSULENTER

NINA HART, MORTEN KROGH

ERLING KITHUSEN, HAMID BAGHERI

URPREMIERE **13.1.1994** I TROMSØ

JOHN-KRISTIAN ALSAKER

SCENOGRAF

Urpremiere! Hva tente gnisten?

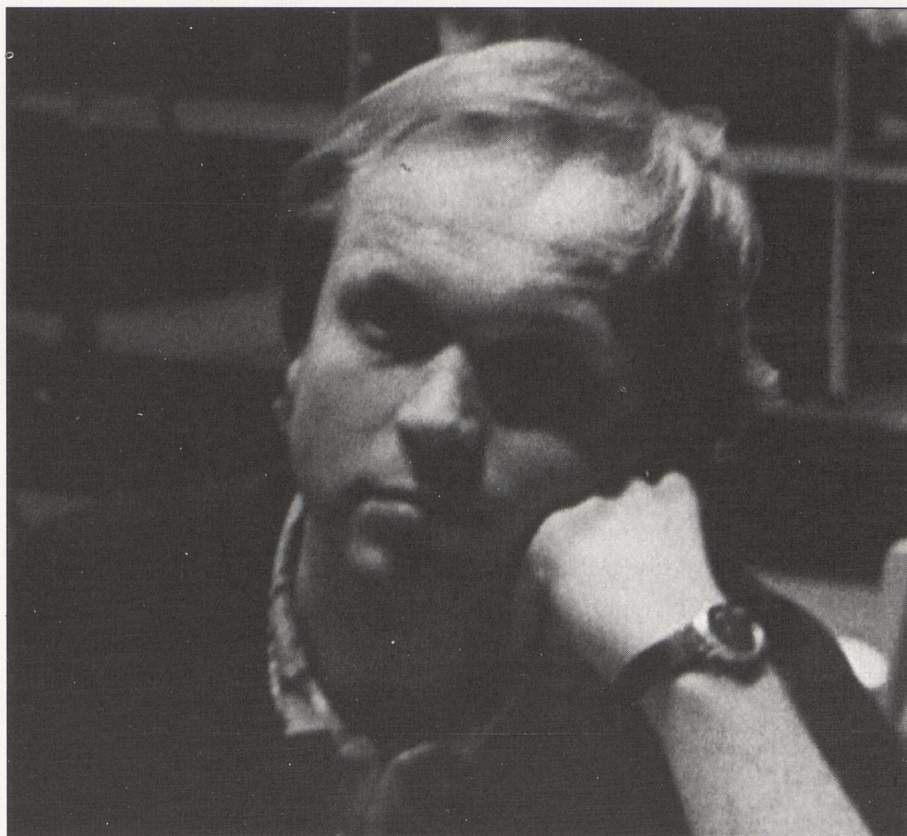
Rommet skulle gi
assosiasjoner til den iboende
kraften i mennesket, samtidig
som det skulle ivareta noe
innestengt - ute i ensomheten.

Speilene gir oss muligheter til å
gå inn i mange lag av historien.
Gi metaforer på det
innestengte, det skjøre, på
landskaper og horisonter. De
tar oss vekk fra naturalismen
og det dagligdagse, og tar vare
på de opphøyde øyeblikkene.
Alt skal være mulig å forestille
seg i dette rommet.

Speilbildene skaper nye bilder,
og bidrar til et mangfold i
persontegninger og
tilstedeværelse.

Isblomst

Foto : Svein E. Furulund

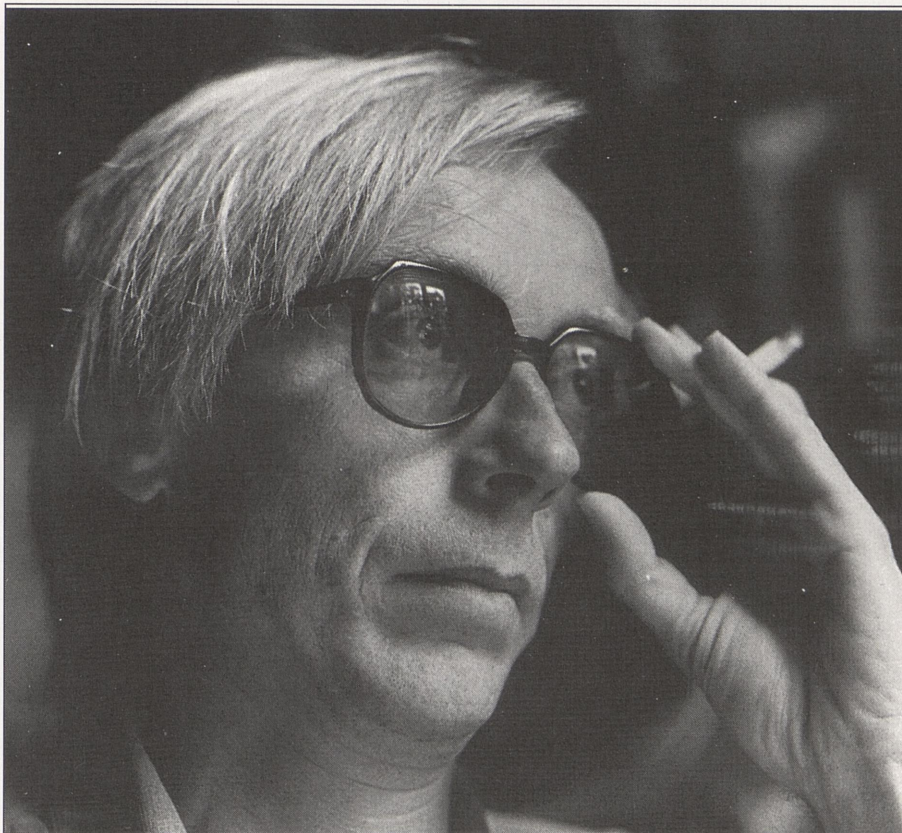

CHRISTIAN EGGEN

KOMPONIST

Isblomst

Foto : Finn Erik Strømberg

*Urpremiere!
Hva tente gnisten?*

Her startet jeg med mange blanke ark, og det er et utgangspunkt jeg liker. På musikkens område lå det mange spennende muligheter i intrigen i manus.

Spesielt fascinerende har det vært å arbeide med mystikken omkring miraklene - den mytiske dimensjonen. Dette er elementer som ligger fjernt fra vår tid, og som dermed har et preg av en eksotisk atmosfære.

Ved hjelp av moderne elektroniske instrumenter vil jeg uttrykke dette blant annet ved klangfarger basert på musikk fra urkulturer, som trommelyder og sang.

THEA STABELL

INSTRUKTØR

Isblomst

Urpremiere! Hva tente gnisten?

Nå er vi inne i slutfasen av en teaterproduksjon, og motoren holdes i gang av alt det levende som skjer der på

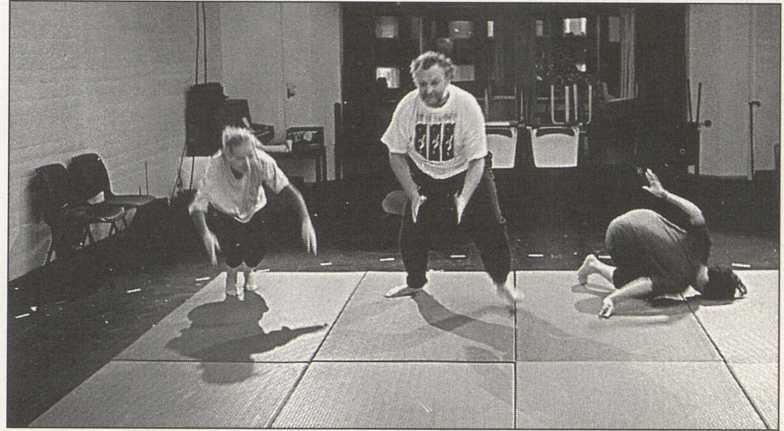
scenen. Lyset kommer på plass, musikken skaper nye assosiasjoner og det skapes noe nytt hele tiden, ikke minst av skuespillerne. - Og jeg er fortsatt på leting etter mer.

Jeg står også på terskelen til et

nytt prosjekt - om kvinner og bibelen. En kreativ prosess hvor jeg leter i gamle velkjente historier og skal sette dem i en sammenheng som gjør at det oppstår noe helt nytt i dem, noe jeg føler at også Terje har gjort med Isblomst.

Trening og svette og Thalia.

Etter en forestilling på turnè fikk en av våre skuespillere følgende spørsmål: "Ka gjør dokker ellers om dagen?" Han syntes vel arbeidstiden var vel kort, forestillingen varte bare to timer. Vi vil bare herved få dokumentere (se bildet) at det bl.a. settes store fysiske krav til skuespillere i dag. På Statens Teaterhøgskole er fysisk trening en av grunnpilarene i undervisningen. En skuespiller må holde seg i fysisk form slik at hun/han mestrer de oppgaver skuespilleren blir pålagt. Hva skuespillere ellers må gjøre vil vi komme tilbake til...

Rullende fra venstre: Guri Johnson; Bernhard Ramstad og Thea Stabel.
Teatersjefen måtte ruller inn på møte....

scenearbeid

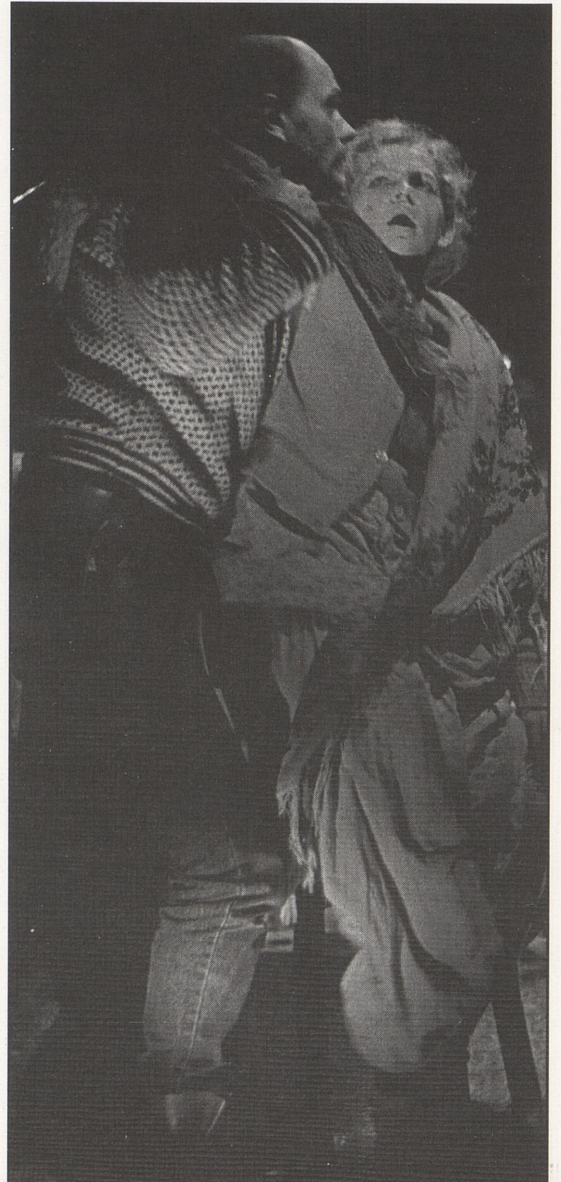
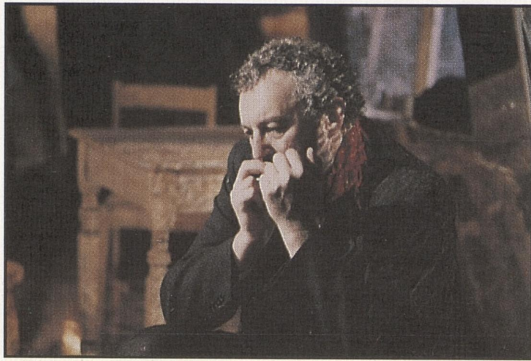
Instruktør Thea Stabell driver "scenearbeid", mens skuespillerne lytter andektig...

Besøk

I løpet av desember fikk teatret besøk av teaterfolk både fra Russland og Kina. Selv om de (selvfølgelig) ikke forstod språket, fulgte de spent med på prøver og gjennomganger av stykket.

Isblomst

Isblomst

NBR Depotbiblioteket

94sd 27 413

Isblomst
HALOGALAND TEATER